
FRANȚA ȘI INTRAREA ROMÂNIEI ÎN MARELE RĂZBOI

Ene-Vasile SPRÎNCENATU*

Cuvinte cheie: *Antanta, Puteri Centrale, Convenție militară, expectativă armată.*

Keywords : *The Central Powers, the Triple Entente, military Convention, expectant army.*

Abstract:

This study examines the period which preceded the entry of Romania into the Great war by highlighting certain aspects least treated so far, such as: French diplomacy interventions, early position of Russia and the enormous risk assumed by Brătianu to enter to an alliance with this power.

The geostrategic situation of Romania led him to postpone on Brătianu as much to enter the war. The insistence of the French diplomacy persuaded Russia to accept romanien formal requests. Romanian side accepted the signing of military Convention with certain conditions justified the Russian side. Petrograd urged the English party right initiative in Bucharest and insisted that the text of the military Convention should remain secret.

Preparativele diplomatice pentru intrarea României în război s-au bucurat de suficientă atenție din partea istoriografiei universale și naționale.

Merită menționată contribuția lui Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales* sau cea a lui Al. Pingaut, *Histoire diplomatique de la France pendant la Grande Guerre*, volumul II. Istoriografia noastră dispune și ea de abordări de calitate în subiectul stabilit putând astfel fi menționate lucrările lui C. Crițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României și Preludiile diplomatice ale războiului de întregire*, lucrarea Elizei Campus *L'activité diplomatique de la Roumanie entre les années 1914-1918* și nu în ultimul rând lucrarea lui V. Vesa, *România și Franța la începutul secolului al XX-lea 1900-1916*.

Pornind de la ceea ce oferă istoriografia(o parte a ei) și cu suport documentar, prezentul studiu își propune să realizeze o analiză sub aspect politico-diplomatic a perioadei care a precedat intrarea României în marele război, încercând(poate) evidențierea unor aspecte mai puțin abordate precum: motivele, scopurile și determinările dorite prin intervențiile diplomatice făcute mai ales dinspre Paris. O altă direcție avută în vedere, au fost aceea de a evidenția politica urmărită de Brătianu și riscul enorm pe care acesta și l-a asumat de a negocia și a intra într-o alianță cu Rusia. Anul 1916 a fost unul dens sub aspect militar și diplomatic. Încă din 1915 se constata provizoratul stării de neutralitate a României. Resursele de care dispunea România deveneau prin prelungirea războiului tot mai tentante pentru ambele tabere. Deși din

* Profesor dr., Școala „Ștefan Ciobotărașu” Lipovăț

punct de vedere politic, România înclina spre Antanta, schimburile cu Puterile Centrale creșteau⁸⁰⁴.

Această situație a preocupat diplomațiile Antantei, iar situația urma să se remedieze prin intervenția Marii Britanii care își propunea să cumpere 80.000 de vagoane de grâu românesc.

Această măsură dorea să contracareze economic Puterile Centrale care prin închiderea Stăruitorilor sufocau practic economic România. Britanicii au insistat ca stocurile de cereale cumpărate din România să fie distruse⁸⁰⁵. Germania și Austro-Ungaria au aflat prin reprezentanților și au reacționat considerând acordul un „act ostil”. Blondel, ministrul francez la București se temea chiar de o intervenție în forță a Germaniei. Pentru o relativă detensionare, Brătianu a dat satisfacție lui O. Czernin și a invalidat candidaturile lui V. Lucaciu și O. Goga pentru Parlamentul României⁸⁰⁶. Czernin nu s-a mulțumit doar cu atât și făcea demersuri la rege pentru schimbarea guvernului Brătianu, dar constata că și acesta era la „dispoziția lui”⁸⁰⁷.

Parisul era îngrijorat de situația României care putea fi atacată oricând de germani, iar corpul său expediționar era blocat la Salonic. În aceste condiții, Blondel cerea concentrarea de trupe rusești în Basarabia și arăta că „Brătianu era dispus să reziste oricăror presiuni germane”⁸⁰⁸. Armata română avea la momentul respectiv concentrate forțe considerabile, iar Brătianu se gândea la sporirea efectivelor⁸⁰⁹.

Partea rusă pentru prima dată prea să aibă idei similare cu Blondel, exprimând disponibilitatea Marelui Cartier General Rus de a semna o convenție militară româno-rusă⁸¹⁰. Brătianu era foarte interesat în cazul unui conflict cu centralii ca trupele ruse să respingă eventualele atacuri bulgare, armata română să-și folosească întregul potențial contra Austro-Ungariei.

Spre sfârșitul lui ianuarie 1916, ideile lui Brătianu erau cunoscute de Lazonov, dar partea rusă a preferat răspunsuri abstracte. La momentul respectiv, Rusia nu dispunea de o forță bine instruită care să fie masată în Basarabia(200.000). Așadar, Antanta nu putea oferi militar României mai nimic. Opinia publică franceză aștepta intervenția Bucureștiului și condamna tergiversările lui Brătianu.

Premierul român prefera să-i liniștească pe centrali prin livrări de cereale, încercând grăbirea măsurilor de înarmare: „Avem arme și pâine, dar ne lipsesc atâtea”⁸¹¹. Brătianu la 15 ianuarie, declara ministrul francez la București „noi astăzi

⁸⁰⁴ G.M. Dobrovici, *Istoricul dezvoltării economice și financiare a României și împrumuturile contractate (1823-1933)*, București, 1940, p. 187.

⁸⁰⁵ Arhivele Naționale istorice Centrale (în continuare ANIC), Fond Microfilme Franța, rola 88, f.1. Ministerul Afacerilor Străine a Republicii Franceze, dl. Briand către domnul Blondel, Ministru plenipotențiar al Franței la București.

⁸⁰⁶ Alexandru Marghiloman, *Note politice*, ediție și introducere de Stelian Neagoe, Editura Scripta, București, 1993, vol. 2, p. 18.

⁸⁰⁷ *Ibidem*, p. 27.

⁸⁰⁸ Vasile Vesa, *România și Franța la începutul secolului al XX-lea 1900-1916, Pagini de istorie diplomatică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1972, p.149.

⁸⁰⁹ ANIC, Fond Microfilme Franța, rola 88, f.32. Blondel către Ministrul Afacerilor Străine , București, 8 ianuarie 1916.

⁸¹⁰ Apud V. Vesa, op. cit. , p. 151.

⁸¹¹ ANIC, Fond Microfilme Franța, rola 88, f.37. București, 12 ianuarie 1916.

suntem la trei ori mai înarmați ca la începutul războiului”⁸¹². Diplomațiile Antantei și cea franceză doreau în special stabilirea unui interval fix pentru intrarea României în război, însă Brătianu avea convingerea că „războiul va fi lung și vom aștepta până când cele 700.000 de baionete românești vor aduce aportul decisiv”⁸¹³.

România la momentul ianuarie 1916 era încercuită economic de centrali. Situația militară a țării nu era deloc una confortabilă sau măcar liniștitoare⁸¹⁴. În fața presiunilor evidente s-a trecut la măsuri de siguranță pe linia Dunării, însă atașatul militar francez se exprima clar, „ca militar, eu nu văd ce concentrare ar putea fi făcută cu efectivele armatei române pentru a apăra 500 km de graniță la Dunăre și 700 km la Carpați... evacuarea Valahiei, prea greu de apărut”, Bucureștiul se afla la 60 km de Dunăre iar armata română nu poate contracara un atac austro-germano-bulgaro-turc⁸¹⁵. Preponderența germană era resimțită acut în mediul politic românesc. Opoziția a ajuns să-l susțină pe Brătianu de teamă ca regele să nu aducă un guvern germanofil⁸¹⁶.

Diplomația franceză atenționa Londra de pericolul căderii resurselor românești în mâna austro-germanilor dar englezii „nu păreau convinși de utilitatea unor acțiuni ofensive pe frontul din Salonic”⁸¹⁷. Dincolo de amenințările germane și de neliniștile legației franceze de la București. Parisul nu credea într-o intervenție germană contra României deoarece ar fi adus numeroase complicații. România avea însă motive de îngrijorare iar decidenții puteau fi intimidați. Pentru a contracara Germania, Parisul a acționat pe trei direcții: a) a încercat să convingă Bucureștiul de sprijinul militar al Rusiei b) o bună reprezentare c) aprovizionarea cu muniție. Presiunile germane păreau să aibă efect la rege dar Brătianu părea de neclintit. Între timp partea română grăbea înarmarea cu sprijin francez masiv.

La 10 februarie Sozonov telegrafia reprezentanților săi de la Londra și Paris prin care recomanda ca Bucureștiul să primească asigurări de sprijin din partea Antantei⁸¹⁸. Între timp Germania profită și cumpără 100.000 de vagoane de cereale din România. Acesta este prețul evitării unei agresiuni germane, însă Brătianu realiza necesitatea unui Convenții militare cu Rusia, dar pe care o dorea în anumiți termeni. La București bătălia mediatică se întetea iar guvernul ducea o politică tot mai vizibilă de înarmare. Aderarea României era o chestiune importantă iar Franța și Rusia își puneau reprezentanții să urgenteze desemnarea unei Convenții Militare .

România avea însă condiții precise:

- a) O armată rusă de 250.000 de oameni în Basarabia
- b) Această armată la declararea războiului va intra în Dobrogea și va apăra granița de sud a țării
- c) Armata română va opera contra Austro-Ungariei

⁸¹² *Ibidem*, f. 40.

⁸¹³ *Ibidem*, f. 42.

⁸¹⁴ *Ibidem*, f.56, București, 19 ianuarie, căpitanul Pichon atașat militar al legației franceze la București prezenta detalii privind efectivele prezumtive ale Centraliilor contra României.

⁸¹⁵ *Ibidem*, f.56, București, 20 ianuarie.

⁸¹⁶ *Ibidem*, f.65, București, 20 ianuarie, Blondel către Ministrul Afacerilor Străine Francez, A. Briand.

⁸¹⁷ *Ibidem*.

⁸¹⁸ *Ibidem*, f.100, Paris, 13 februarie.

Pretențiile românești erau greu de acoperit de partea rusă care avea convingerea că războiul va fi câștigat cu sau fără România iar când aceasta din urmă va dori să intre în război se va semna rapid o Convenție⁸¹⁹. Între timp Germania orienta Bulgaria spre mobilizarea armatei spre România și deținea noi contracte de achiziție de cereale și legume uscate iar guvernul român se vedea nevoit să faciliteze transportul⁸²⁰.

Legăția franceză în martie își relua ofensiva și încerca să-l convingă pe Brătianu de oportunitatea intrării în război și de capacitățile aliate⁸²¹. Concluzia lui Blondel era că România va merge cu Franța, apărea întrebarea dacă merita prețul cerut, iar răspunsul era clar afirmativ pentru că ar fi anulat supremația germană din Balcani.⁸²²

Politica de amânare a lui Brătianu avea să ducă la o iritare mai ales că la 27 aprilie radioul german anunța un nou acord comercial cu România. Parisul a cerut imediat informații legației sale de la București.⁸²³ Blondel era considerat uzat în postul de la București, acuzat de Petrograd de obediență față de Brătianu.⁸²⁴ Blondel și-a apărât poziția arătând că atât el cât și colegul englez au făcut numeroase demersuri pe lângă Brătianu.

Sozonov se temea ca acordul menționat să nu fi conținut clauze secrete politice și militare.⁸²⁵ Întoarcerea colonelului Tartarinoff de la București a mai oprit însă din neliniștile Petrogradului, acesta în continuare spunea argumentat că „România va intra în război mai repede decât se crede...”⁸²⁶

Partea rusă nu era deloc de acord cu cererile lui Brătianu „Concursul României deși dezirabil nu este indispensabil”. Cu toate acestea colonelul Tartarinoff vedea posibil un acord. Sozonov considera chiar că „prin purtarea sa Brătianu începea să dea de bănuț.”

La începutul lunii mai 1916 diplomația franceză a început o mediere între București și Petrograd. Această nouă ofensivă diplomatică a fost dublată de înlocuirea lui Blondel și Pichon. Ofensiva diplomatică de la București a atras în contrapartidă o mobilizare a diplomației românești precizându-se motivat la Paris și Londra poziția României.⁸²⁷

Partea germană știa ce se întâmplă la București, despre eșecul lui Tartarinoff și îi convenea situația. Secretul convorbirilor cu Rusia deranja diplomația franceză, la fel și lipsa de precizie, a unor termeni privind intrarea în război.⁸²⁸ A urmat agitația firească a schimbării lui Blondel, iar Brătianu a profitat de relativa calmare și a trimis aproximativ 100.000 de militari în concediu într-un moment când francezii sperau la pasul decisiv. Evoluția războiului micșora posibilitățile de manevră ale Bucureștiului.

⁸¹⁹ *Ibidem*, f. 141, Chestiunea Românească, extras din telegrama generalului Pau, Paris, 14 martie 1916.

⁸²⁰ *Ibidem*, f. 150 dl. Allyzé, Ministrul Republicii Franceze în Țările de Jos către Excelența sa, Ministrul Afacerilor Străine la Paris, Le Haye, 25 martie 1916.

⁸²¹ *Ibidem*, Blondel către Excelența sa A. Briand, 5 aprilie.

⁸²² *Ibidem*, f. 166.

⁸²³ *Ibidem*, f. 191, P. de Margerie către Blondel, Paris, 12 aprilie 1916.

⁸²⁴ *Ibidem*, f. 206.

⁸²⁵ *Ibidem*, f. 212, Paléologue către Briand.

⁸²⁶ *Ibidem*, f. 242, Marele Cartier General Rus către generalul comandant șef al armatelor franceze, 27 aprilie.

⁸²⁷ *Ibidem*, f. 26, rola 88, Paris 11 mai, Ministrul Afacerilor Străine al Franței către Marele Cartier General al Armatei Franceze.

⁸²⁸ *Ibidem*, f. 42, 16 mai București, Blondel către A. Briand.

Între timp, diplomațiile Antantei capătă un ton tot mai ferm, mai ales în condițiile începerii unei ofensive generale, poziția incertă a României nu era tolerabilă.

Regele României ca și primul ministru aveau convingerea că războiul va mai dura și că România va avea timp suficient să intervină.⁸²⁹

Din necesități militare diplomația franceză vedea intervenția României contra Austro-Ungariei ca lovitura decisivă care ar fi înclinat balanța de forțe pe frontul de răsărit. Rusia nu avea aceeași părere, dar nu putea să ignore România. În condițiile declanșării ofensivei rusești, Brătianu căuta ca destinație o nouă temporizare.

Față de presiunile venite dinspre Paléologue, Pichon, Briand, Brătianu a procedat precizându-și poziția față de Blondel reluând condițiile deja exprimate de intrare în război. Succesul ofensivei rusești relua ofensiva diplomatică la București. Londra avea informații că guvernul român nu acceptă decât riscuri minime, iar Parisul a încercat o nouă soluție de mediere a unei convenții militare cu Rusia. Pentru deblocarea acestor negocieri s-a intervenit din partea franceză de la nivel de ministru de externe pe lângă Sazonov. Generalul Alexeieff și-a exprimat deschis sprijinul ca România să fie aprovizionată pe căile ferate ruse.⁸³⁰ Soluția începea să apară, iar Brătianu i-a cerut lui Blondel să-l ajute ca în cazul Convenției Militare cu Rusia să beneficieze de garanția Franței și a Angliei. Blondel dădea total dreptate lui Brătianu în chestiunea medierii.⁸³¹

La 29 iunie 1916 Blondel considera că „*Brătianu este legat de noi și nu ne va păcali...*”. În aceeași zi, generalul Alexeieff îl asigura pe Sazonov că România își va primi munițiile.⁸³²

Londra s-a arătat sceptică și chiar vădit nemulțumită de poziția lui Brătianu.

Generalul Joffre la 27 iunie s-a adresat printr-o telegramă generalului Alexeieff. Sazonov telegrafia lui Involksky la Paris și îi arăta că generalisimul armatei ruse a dat lui Tartarinoff următorul mesaj: „*Condițiile militare de azi mă obligă să vă invit să-l convingeți pe generalul Iliescu asupra situației și să-i spuneți ca este dificil pe viitor să mai găsească o asemenea conjunctură pentru intrarea României în război... în cazul unei decizii favorabile, Rusia va accepta condițiile guvernului român.*”⁸³³

Blondel, în baza instrucțiunilor primite, s-a întâlnit cu toți membrii guvernului român arătându-le că toate condițiile puse au fost acceptate. La insistențele sale, reprezentativul englez și italian făceau și ei presiuni asupra premierului român. Mai mult Blondel a forțat nota și l-a amenințat pe Brătianu că „*n-ar fi surprins, date fiind răspunsurile sale evazive să primească ordine de la Paris de a înceta orice conversație.*”⁸³⁴

Brătianu s-a arătat favorabil pentru semnarea convenției, dar condiționa mobilizarea de:

⁸²⁹ ANIC, Fond Microfilme Franța, rola 140, f.107, Petrograd, 26 iunie, Paléologue către Briand.

⁸³⁰ *Ibidem*, f. 108, 26 iunie Comandantul Pichon atașat militar francez la București către Ministrul francez.

⁸³¹ *Ibidem*, f. 258, 29 iunie 1916, Paléologue către Briand.

⁸³² *Ibidem*, f. 124, 29 iunie 1916, Petrograd.

⁸³³ V. Vesa, op. cit., p.130.

⁸³⁴ ANIC, Fond Microfilme Franța, rola 140, f.107, J. Joffre către A. Briand, președintele Consiliului de miniștri.

1. Sosire a primului tren de muniție
 2. Să nu fie oprită ofensiva generală
 3. Rușii să se mențină în Galiția și Bucovina, cel puțin pe aliniamentul pe care erau la acel moment
 4. România să fie ferită de un atac bulgar prin acțiunea corpului de la Salonic⁸³⁵
- Condițiile puse de Brătianu păreau avantajoase părții franceze. Sazonov cerea englezilor să-l lase să aibă inițiativă la București și se declara favorabil ca textul Convenției să rămână secret și să aibă stipulate ca teritoriile din Austro-Ungaria care vor fi cucerite de armata română să revină statului român⁸³⁶. A. Briand împărțea pe deplin punctul de vedere al lui Sazonov. Partea rusă și mai ales generalul Alexeieff considerau însă compensațiile teritoriale cerute de România imense.

⁸³⁵ *Ibidem*, f. 166, 9 iulie 1916, Petrograd, Sazonov către Iswolsky, ambasadorul Rusiei la Paris.

⁸³⁶ *Ibidem*, f. 179, 10 iulie 1916, Petrograd, Sazonov către Iswolsky.